

Täysistunto

Tiistai 16.9.2025 klo 14.00—16.50

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 87/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.46 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse on toisiolain korjaamisesta. Toisiolain ongelmia korjataan, jotta suomalaisella tutkimuksella olisi paremmat edellytykset ja jotta parempaa hoitoa voitaisiin kehittää nimenomaan Suomessa. Sosiaali- ja terveysalan tietojen turvallinen hyödyntäminen tutkimuksessa hyödyttää koko yhteiskuntaa uusina tutkimustuloksina, innovaatioina ja hoitomuotoina, ja se vahvistaa suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia ja sisältää myöskin merkittävän talouden kasvupotentiaalin terveysalan ja lääketeollisuuden yrityksille. Tätä työtä yhdessä tehdään.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettua lakia, eli niin kutsuttua toisiolakia, ja siihen liittyviä lakeja pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti.

Lakiuudistuksella halutaan mahdollistaa tutkimukselle mahdollisimman houkutteleva toimintaympäristö, jotta Suomi olisi edelläkävijä tieteellisessä tutkimuksessa ja lääkekehityksessä myöskin tulevaisuudessa. Samalla uudistuksessa varmistetaan kansalaisten yksityisyyden suojan ja oikeuksien kunnioittaminen, kansallinen turvallisuus ja tietojen tietoturvallinen käsittely.

Esityksen tavoitteena on ratkaista keskeiset toisiolakiin ja toisiokäyttöön liittyvät haasteet ja edistää sosiaali- ja terveystietojen turvallista hyödyntämistä tutkimus- ja kehittämis-toiminnassa. Lakiuudistuksen avulla halutaan purkaa lainsäädännön aiheuttamia hidasteita ja esteitä toisiokäytössä. Sote-tietojen toisiokäyttö hyödyttää koko yhteiskuntaa, niin kuin totesin, siten, että saamme uutta tutkimusta, elintärkeää tutkimusta, innovaatioita ja hoitomuotoja, jotka lisäävät väestömme terveyttä ja hyvinvointia.

Toisiolaki tuli voimaan toukokuussa 2019. Laki mahdollistaa sosiaali- ja terveystietojen käytön toissijaisiin käyttötarkoituksiin, joita ovat muun muassa tieteellinen tutkimus,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

tilastointi ja kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Lailla perustettiin myös Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata, joka myöntää tietolupia toisiolain alaisten tietojen käyttöön.

Esityksessä ehdotetaan useita merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin. Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin se, että hakija voisi käyttää tietolupien ja tietopyyntöjen käsittelyssä sekä keskitetyn mallin että hajautetun mallin mukaista käsittelyä. Hakija voisi siis lähettää tietolupahakemuksen tai tietopyynnön joko Findatalle tai sen kohteena oleville organisaatioille erikseen. Lisäksi tietoineistojen kokoamistehtävissä mahdollistettaisiin hajautettu malli. Muutosehdotusten tavoitteena on luoda joustavuutta lupien ja pyyntöjen käsittelyyn ja mahdollistaa niiden tehokas käsittely ja mahdollistaa siis sitä kautta myöskin tutkimustoimintaa yhä laajemmin ja tehokkaammin.

Kansainvälisen tutkimusyhteistyön helpottamiseksi toisiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, joka mahdollistaisi tietojen luovutuksen turvalliseen ulkomaiseen käyttöympäristöön, esimerkiksi jonkin tunnetun ulkomaisen yliopiston käyttöympäristöön.

Toisiokäytön maksujen ja kustannusperusteiden läpinäkyvyyttä lisättäisiin. Lisäksi tulosten ja tietojen anonymisoinnin sääntelyä selkeytettäisiin.

Toisiolaissa täsmennettäisiin se, että toisiolakia ei sovelleta kliinisiin tutkimuksiin. Tämä tulisi helpottamaan kliinisissä tutkimuksissa tapahtuvaa tietojen käsittelyä ja edistämään Suomessa toteutettavaa kliinistä lääke- ja laitetutkimusta sekä muuta lääketieteellistä tutkimusta.

Esityksen valmistelun tukena on toiminut laaja työryhmä, jossa on mukana edustajia yliopistoista, hyvinvointialueilta ja viranomaisista. Kiitän tästä yhteistyöstä ja myös niistä laajoista näkemyksistä, joita olemme saaneet tämän valmistelun aikana. Muutosehdotukset on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä työryhmän kanssa ja kentän tarpeita kuullen.

Arvoisa puhemies! Toisiolain uudistamista tullaan jatkamaan kahdessa muussa lainsäädäntöhankkeessa, jossa toisessa tarkoituksena on selkeyttää sote-alan tutkimuslainsäädäntöä ja toisessa toimeenpanna EU:n asetus eurooppalaisesta terveystietoalueesta.

Ehdotettu toisiolain muutoslaki on tarkoitettu tulemaan voimaan toukokuussa 2026. Kliinisiä tutkimuksia koskeva soveltamisalan täsmennys ja kliinisiä tutkimuksia koskevat muutoslait on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan jo tammikuussa 2026.

Kiitos oikein paljon, arvoisa puhemies. Tiedän, että tätä lainsäädäntöä on kovasti odotettu. Meillä on isoja ongelmia siinä, miten esimerkiksi rekisteritutkimusta Suomessa päästään tekemään, ja tämä osaltaan tekee mahdolliseksi sujuvammin kehittää meidän hoito- muotoja ja tehdä lääketieteellistä tutkimusta. Tämä on todella tärkeä parannusaskel. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

15.50 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Terveysteen liittyvät tiedot ovat herkkiä. Niihin liittyy yksityisyys, luottamus ja suojan tarve. Emme voi kiistää, että ilman yhteisiä pelisääntöjä on valtava mahdollisuus tietojen väärinkäytökselle. Siksi tarvitsemme tämän esityksen kaltaiset yhteiset säännöt sille, että näitä tietoja käytetään oikein. Tällä hallituksen esityksellä korjataan toisiolain puutteita, jotta sosiaali- ja terveystietoja voidaan käyttää paremmin tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan hyväksi — mahdollistetaan tulevaisuuteen katsominen turvallisesti ja yksilön oikeuksia kunnioittaen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

Arvoisa puhemies! Kyseessä on tasapainoinen kokonaisuus: kansalaisten tietosuoja varmistetaan, mutta tieto ei jää lukkojen taakse. On tärkeää mahdollistaa tiedollisten resurssiemme käyttö silloin, kun sillä voidaan edistää terveyttä, hyvinvointia ja koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Toisiolain voimassaolon aikana on ilmennyt konkreettisia haasteita. Tietoluvat, aineistojen käyttö ja kansainväliset tutkimusyhteistyöt ovat kohdanneet esteitä, joita ei alun perin osattu riittävästi ennakoida. Nämä haasteet korjataan, ja hyvä niin. Ehdotetut muutokset palvelevat laajasti yhteiskuntamme toimintoja aina yliopistoista, sairaaloista ja hyvinvointialueilta lääketeollisuuteen ja potilasjärjestöihin.

Arvoisa puhemies! On tärkeää korostaa, että tässä ei ole kyse vain hallinnollisesta lainsäädäntöhankkeesta. Tämä on osa — ja tärkeä osa — laajempaa turvallisuuskysymystä. Tietoturvaluottelu ja kansallinen turvallisuus ovat olleet tämän esityksen keskiössä. Terveystietojen pitää olla käytettävissä vain hallitusti ja suojatusti. Tämä esitys tarjoaa siihen ratkaisut. Vahva tietosuoja ei ole este, vaan edellytys sille, että ihmiset luottavat järjestelmään. Kun luottamus on kunnossa, myös tutkimusta ja kehittämistä voidaan tehdä vastuullisesti. Vain näin syntyy toimintaympäristö, joka on houkutteleva myös kansainvälisesti ja jossa suomalaiset potilaat hyötyvät ensimmäisinä uusista hoitomuodoista ja ratkaisuista. Terveystietojen toissijaisen käytön yhteisten pelisääntöjen kirjaaminen on myös suomalaisten etu.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys tulee tukemaan sote-alan kasvua, terveystutkimuksia ja uusia innovaatioita. Ne vahvistavat suomalaisten hyvinvointia. Ne ovat myös osa turvallisuutta. Kun tieto liikkuu vastuullisesti, syntyy uusia mahdollisuuksia parantaa sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja palveluiden vaikuttavuutta. Näin kuuluukin olla. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.55 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on kysymys siitä, että pyrittäisiin saamaan tutkimustietoa ihmisten terveyden parantamiseksi tehtävään työhön, ja lähtökohtaisesti tällaiset esitykset ovat aina kannatettavia. Historia osoittaa sen, että helppoa tämä ralli toisiolain ympärillä ei ole ollut. Nimittäin aikoinaan, kun tätä lakia säädettiin Sipilän hallituskauden loppupuolella, olimme oppositiossa ja SDP epäili silloin, että tietyt asiat tässä toisiolaissa eivät tulisi koskaan onnistumaan. Se, mikä minua erityisesti silloin ihmetytti, oli se, kuinka moniin käsiin me rikoimme tämän viranomaistehtävän roolin, mikä tässä on, ja käytännössä tämän tiedon vapauttamisen näkökulmasta syntyi liian paljon toimijoita. Mutta se ei ole ollut tämän toisiolakikritiikin keskiössä, huolimatta siitä, kuinka vakavasta asiasta oli kysymys. Jos toisiolakia aidosti haluttaisiin muuttaa, niin pitäisi lähteä siitä liikkeelle, kenelle nämä yhteiskunnan hankkimat isot tietovarot ja yhteiskunnan kustantamat tietovarot tosiasiallisesti kuuluvat ja ketkä tätä tietoa pitäisi laittaa vapauttamaan — tämä on niin monen omistuksessa, mutta ketkä lähtevät tämän lain velvoitteita toteuttamaan. Sen takia tämä on ollut haastavaa, mikä näkyy myöskin kentällä.

Se kritiikki liittyy hyvin paljon yksityiskohtaisiin asioihin, enkä mene nyt siihen, mutta haastan meitä myös pohtimaan sitä, mikä tässä on järkevää. Itse olen suuri toisiolain fani, johtuen siitä, että jos yhteiskunnassa me haluamme hyödyntää terveystietoa tavalla, joka on kuitenkin kestävässä käytössä, niin kuin tässä Hänninen jo aikaisemmin edellä puhui, niin silloin meidän täytyy pystyä myöskin vakuuttamaan ihmiset siitä, että tämä tieto on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

turvassa. Sen takia myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunnan on tehtävä tässä todella huolellista työtä, jotta syntyy se luottamus, että tämä tieto on turvallisissa käsissä, ja tätä toisilain pohjaa on ehdottomasti korjattava.

Mutta mitkä ovat ne kiireellisimmät korjaukset? Tästä on oltava sitten kentällä aivan eri mieltä. 99 lausunnonantajaa oli hyvin eri mieltä siitä, mitä tämä työryhmä oli tosiasiaassa esittänyt. Osa porukasta on siis sitä mieltä, että näihin muutoksiin kannattaisi ruveta vasta sitten, kun tämän eurooppalaisen terveystietoaalueen asetuksen toimeenpano Suomessa etenee niin, että näistä alatyöryhmistä ja siitä ohjausryhmästä alkaa syntyä tulosta. Se muuttaa tätä toisiolakia ihan varmasti, ja tämä on vielä tällä hallituskaudella tehtävä — tähän ministeri viittasi, siihen kakkosvaiheen uudistamiseen. Mutta haasteena on se, miten tässä ykkösosavaiheessa saataisiin jo päätettyä asioita ja mikä on järkevää tehdä ja milloin. Tästä on oltava siis kentällä täysin eri mieltä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

15.58 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Olen politiikassa nyt ollut vasta vähän aikaa, mutta muutama laki tuntuu semmoiselta aika monsterivaikelta ymmärtää, ja toinen on toisiolaki. Toinen on ehkä hyvinvointialueiden rahoitus ja kaikki ne jälkikäteistarkastukset. Siinä minä olen jo paremmassa jamassa, mutta kun tätä toisiolakia rupesin tuossa kesän lopussa uudelleen opettelemaan, niin tämä on kyllä aika vaikea ymmärtää.

Mutta tässä on nyt hirmu tärkeä ydinkysymys, että kun meillä on terveydenhuoltoa, niin siinä syntyy valtava määrä tietoa ja sitten sitä pitäisi osata hyödyntää oikein tutkimuksessa, vaikka liittyen lääketieteeseen ja lääkkeisiin ja kaikkiin mahdollisiin hoitomuotoihin. Lähinnä itselläni, kun nyt lueskelin tätä, heräsi kysymys, kun EU:ssa on tulossa tämmöinen EU-tasoinen säätely. Vähän ehkä heräsi semmoinen kysymys, jonka haluaisin kysyä suoraan ministeriltä, että mistä on tullut aikataulupaine tehdä tähän väliin meille oma laki — vähän ehkä se, mistä Kiuru äsken myös kysyi.

Toinen iso juttu, mikä varmaan suomalaisia ihmisiä aina kiinnostaa, on tämä, että tässä on pykälä — tai tässä on mainittu — että tietoja voidaan luovuttaa joissakin tilanteissa ulkomaisille yliopistoille tai yrityksille. Jotenkin sen laajuus kiinnostaa itseäni. Minä olen huomannut, että meidän kansassa ollaan monesti vähän silleen, että voitaisiin hyödyntää ne omassa käytössä, mutta ymmärrän myös hyvin sen, että siellä voi sitä tutkimusvoimaa olla huomattavasti enemmän joissakin asioissa.

Mutta ei oikeastaan muuta, nuo kaksi kysymystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. Edustaja Rintamäki.

16.00 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys ehdottaa muutoksia sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin eli toisiolakiin sekä siihen liittyviin lakeihin, kuten kliinisestä lääketutkimuksesta, lääkinnällisistä laitteista ja lääketieteellisestä tutkimuksesta annettuihin lakeihin.

Tavoitteena on ratkaista hallitusohjelman mukaisesti toisilain soveltamisen haasteet, edistää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa sekä luoda houkutteleva toimintaympäristö kotimaisille ja kansainvälisille toimijoille samalla turvaten kansalaisten oikeudet ja tietosuojaa. Toisilain selkeyttämiselle on ilmeinen tarve, sillä tutkijoiden ja muiden toimijoiden on voitava hyödyntää sote-tietoja tehokkaasti ja turvallisesti. Tämä hallituksen esitys huomi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

oi kansalaisten oikeuksien yksityisyydensuojan, kansallisen turvallisuuden varmistamisen sekä tutkimuksen ja innovaatioiden edistämisen.

Lain valmisteluun on osallistettu sidosryhmiä laajasti ja siihen on annettu laajasti lausuntoja. Eräitä muutoksia palautteen pohjalta on lakiin tehtykin. Ideaalissa tilanteessa nämä muutokset parantavat tutkimusten edellytyksiä, mikä voi viedä alaa eteenpäin ja siten parantaa kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Se on tietysti yksittäisen kansalaisen mutta laajemminkin myös koko yhteiskunnan etu. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

16.01 Sari Sarkomaa kok: Kunnioitettu rouva puhemies! Iloitsen suuresti siitä, että hartaasti odotettu sosiaali- ja terveydenhuollon rekisteri- ja potilastietojen hyödyntämistä ja tutkimusta jarruttavan toissijaisen käytön eli niin sanotun toisiolain korjausesitys on nyt käsittelyssämme eduskunnassa. Kiitän työstä vastuuministeriä ja -ministeriötä ja sitä työryhmää, joka asiantuntevasti tätä lakiesitystä valmisteli.

Tiivistetysti voi sanoa, että hallituksen esitys poistaa esteitä tutkimukselta, helpottaa sosiaali- ja terveysalan tietojen hyödyntämistä ja vauhdittaa palveluiden kehittämistä — eli juuri niitä asioita, joita hyvinvointialueilla pitäisi nyt ahkerasti tehdä. Toisiolaki määrittelee, miten sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja rekisteritietoja voidaan käyttää siis tutkimuksessa, tilastoinnissa, opetuksessa ja innovaatioiden kehittämisessä samalla turvaten kansalaisten yksityisyydensuojan ja tietoturvan. Nykytilanteessa laki on aiheuttanut moninaisia perusteettomia esteitä tutkimukselle ja tiedon hyödyntämiselle. Me korjaamme toisiolain ongelmia, jotta sosiaali- ja terveysalan tietoja voidaan käyttää sujuvasti ja turvallisesti. Näin me voimme tehdä sotepalveluista entistä parempia ihmisille. Siitä tässä on kaiken eniten kyse. Näin ajattelen.

Lakiesitys on erittäin tervetullut vastaus tutkijoiden toiveisiin ja ainakin edesauttaa yhdessä muiden toimien kanssa sitä, että Suomi on houkutteleva ympäristö rekisteritutkimukselle, lääketieteelliselle ja muulle sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimukselle sekä siihen liittyville investoinneille. Lain uudistamista ovat esittäneet lukuisat tahot, esimerkiksi Helsingin yliopisto, HUS, Kela, potilasjärjestöt ja lääketeollisuus ja ennen kaikkea yksittäiset tutkijat. Tutkimuksen ja tuotekehityksen parissa on toiveena ollut joustavampi ja ketterämpi malli tietolupien ja tietopyyntöjen myöntämiseen ja käsittelyyn, ja tästä ministeri esittelypuheessaan puhuikin. Ajattelen, että tämä lakiesitys, tämä hallituksen esitys, on merkittävä edistysaskel kohti vahvempaa tutkimusta ja vaikuttavampaa sotepalvelujärjestelmää.

Tämä toisiolain korjaaminen edistää terveys- ja hyvinvointialan kasvua — siitähän meillä on oma ohjelma — hallitusohjelman mukaisesti sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Hyvinvointialueita kun perustettiin, niin, tässä haluan sen sanoa, tehtiin vakava virhe siinä, että nähtiin hyvinvointialueet vain palveluiden tuottajina eikä ymmärretty, että hyvinvointialueet ovat keskeinen toimija — pitäisi olla myöskin palveluiden kehittämisessä, tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa. Ja kaikki asiat, jotka näitä edistävät, ikään kuin jäivät tuossa lakiesityksessä puutteellisiksi. Nyt on todella kiire korjata näitä, jotta hyvinvointialueet pääsevät yhteistyössä tutkijoiden ja yritysten kanssa kehittämään tekoälyä, teknologiaa, kaikkia niitä toimia, joilla me saadaan ihmisten aikaa potilaille ja saamme sitten olemassa olevat voimavarat riittämään ihmisten palveluihin. Siksi tämä lakiesitys on erittäin tärkeä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

Tässä on kysymys ihan perustuslain turvaamista peruspalveluista ja välineestä niiden turvaamiseen. Eli sosiaali- ja terveysalan tietojen turvallinen hyödyntäminen tutkimuksessa hyödyttää koko yhteiskuntaa uusina tutkimustuloksina, innovaatioina ja hoitomuotoina, ja se myös vahvistaa suomalaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, terveyttä ja hyvinvointia ja samalla myös talouttamme. Tämä lainsäädäntö vauhdittaa esimerkiksi uusien innovaatioiden ja teknologioiden kehitystä ja hyödyntämistä palvelujärjestelmässä mutta myös alan yrittäjyyttä ja vientiä. Ja tätähän me tarvitsemme, me tarvitsemme voimavaroja meidän hyvinvointipalveluihin. Toisilain ripeä korjaaminen hyödyttää ennen kaikkea tietenkin suomalaisia potilaita ja kaikkia apua tarvitsevia ihmisiä. Tämän päivän tutkimus on huomisen hyvää hoitoa. Tämän päivän tutkimus on vaikuttavampia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Tämän päivän tutkimus antaa meille välineitä saavuttaa ne soteuudistuksen tavoitteet kustannusten hillinnästä ja yhdenvertaisista, laadukkaista palveluista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

16.06 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri, kiitos, että tätä toisiolakia nyt uudistetaan. Olisin myös kysynyt siitä tulevasta paketista, että mitä se pitää sisälleen. Tämä asia on todella tärkeä. Näin tutkijana myöskin saan tästä paljon palautetta, ja tätä pitää ehdottomasti kehittää tutkimus- ja innovaatiomyönteisemmäksi. Tämä on tosi tärkeä tosiaan näiden tutkimusten edellytysten näkökulmasta, mutta ihan meidän julkisen talouden ja kasvun näkökulmastakin tämä laki on hyvin keskeinen.

Mutta tässä on nyt edelleen tutkimukselle esteitä, joita varmasti voisi vielä taklata. Tällä toisiolaillahan piti olla merkittäviä ja laajoja positiivisia vaikutuksia, mutta näin ei kuitenkaan sitten käynyt. Sen sijaan näiden rekisterien hyödyntämisestä tutkimuksessa on tullut tosi kallista, hidasta ja hankalaa. [Krista Kiuru: Juuri näin!] Tämän seurauksena rekisteritutkimuksen määrä on romahtanut muutamassa vuodessa dramaattiset 50 prosenttia, ja tämä on tosi iso ja ikävä asia. Kulut ovat nousseet ja tulleet osin kohtuuttomiksi, ja niitä on tullut kaikille osapuolille lisää. Kun lääketieteen tutkimus vähenee, se hidastaa uusien hoitomenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa, ja siitähän lopulta kärsivät sitten potilaat.

Tietoturva tietysti on ihan ehdottoman tärkeää, mutta se ei kuitenkaan saa estää ihmisen perusoikeutta saada hyvää hoitoa eikä tieteellisen tutkimuksen vapautta perusoikeutena.

Tämä nykyinen lainsäädäntö tuo tutkimukselle siis tarpeettomia esteitä edelleen:

Ensinnäkin lain tulisi kunnioittaa kansalaisten ja potilaiden autonomiaa. Jos ihminen on jo antanut luvan tietojensa käyttöön, erillistä viranomaislupaa ei pitäisi enää vaatia.

Toiseksi lupajärjestelmä on liian jäykkä. Myöskin tämä Findata on kuulemani mukaan hidastanut tutkimusta, ja osa on sitä mieltä, että sen purkaminen nopeuttaisi tiedon käyttöä merkittävästi, mutta tästä varmasti on myöskin erilaisia näkemyksiä.

Sitten tätä tietoturvaa ei myöskään pitäisi päällekkäisesti säädellä. EU:n tietosuojaa-asetus antaa jo nyt vahvan pohjan.

Nykyinen pakko käyttää kalliita datankäsittely-ympäristöjä on myös vähentänyt kansainvälistä tutkimusta Suomessa, ja tämä on tosi huolestuttavaa. Kliinisten tutkimusten määräkin on vähentynyt Suomessa, joten meidän tosiaan nyt pitäisi tehdä tällainen ihan kansallinen life science -strategia, missä sitten katsottaisiin kaikki nämä läpi.

Hyvä, että tätä toisiolakia nyt kuitenkin uudistetaan, mutta kiva kuulla ministeriltä myös tästä vähän lisää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

Sen lisäksi oli yksi kysymys vielä, eli miten tämä Uudenmaan laajuinen tietojohdaminen nyt mahdollistetaan? Ollaanko siihen nyt puuttumassa jollakin tavalla? Olen ymmärtänyt, että tällä hetkellä tietojohdamisen vaikeus lisää sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia nimenomaan täällä Uudellamaalla ja asettaa Uudenmaan asukkaat eriarvoiseen asemaan muuhun Suomeen verrattuna. Onko tästä jotakin tietoa? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

16.09 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä on syytä todeta, että varmaan tässä on kansalaisten näkökulmasta kaksi kipupistettä:

Toinen on tämä suostumuksen käyttö ja se, millä tavalla se tulkitaan, ja tähän on nyt yksi hallituksen esityksessä oleva asia, joka on nostettu esille.

Toinen on sitten tämä, mistä edustaja Merinen puhui täällä jo aikaisemmin, eli miten rajataan sitä, millä tavalla suomalainen terveystieto voisi toissijaisesti olla käytössä myöskin ulkomaan maaperällä — sanotaan nyt näin. En tiedä, miten se rajoitus, joka tähän on rakennettu, sitten käytännössä toimii. Saapi nähdä, mitä siitä ollaan sitten valiokunnassa mieltä, mutta katsotaan. Se on tärkeätä tänä päivänä, että meillä voisi tällainen tutkimustieto liikkua, mutta haasteeksi tulee nimenomaan näissä molemmissa keisiseissä se, miten näitä rajataan niin, että tietosuoja voidaan taata suomalaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri voi vielä kommentoida. Olkaapa hyvä, kaksi minuuttia.

16.10 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvin edustajat nostivat esiin tätä haastetta, joka meillä on käsillä, eli meidän pitää pystyä käyttämään sosiaali- ja terveystietoja tutkimuskäytössä, jotta meille syntyy uusia lääkkeitä, uusia hoitomuotoja ja uusia palveluja. Se on elintärkeää, ja uskon, ja tiedänkin, että sillä on suomalaisten laaja tuki, mutta se perustuu luottamukseen ja siinä tarvitaan pohjalle vahva tietosuojalainsäädäntö, ja siitä syystä tämä, edustaja Merinen, on kieltämättä erittäin yksityiskohtaista ja monimutkaista sääntelyä, ja niin pitää ollakin, koska kyse on ihmisten mitä yksityisimmistä tiedoista, terveystiedoista. Mutta näinhän siinä kävi silloin kun toisiolakia tehtiin, että siinä oli hyvät päämäärät ja hyvät tavoitteet, mutta se ei kaikilta osin onnistunut, vaan pikemminkin kävi niin, kuten edustaja Hamari kuvasi, että rekisteritutkimuksen määrä on suorastaan romahtanut, ja sitten kliininen tutkimus tuli myös tämän sääntelyn piiriin, mikä ei ollut alkuperäinen valmistelun lähtökohta ollenkaan.

Näin ollen varmasti kansanedustajat ovat kaikki saaneet yliopistollisten sairaaloiden johtajaylilääkäreiden allekirjoittaman vetoituksen eduskunnalle ja myös laajasti yliopistot ovat olleet yhteydessä, että tämä on välttämätöntä kiireellisesti korjata, jotta lääketieteellinen tutkimus Suomessa mahdollistuisi, ja myöskin jotta mahdollistuisi kansainvälinen tutkimusyhteistyö, koska suomalaiset tutkijat haluavat olla mukana tietysti kansainvälisissä parhaissa tutkijaryhmissä ja päästä myös mukaan sellaisiin hankkeisiin, jotka luovat uutta laadukasta tutkimusta. Eli tiede ei siinä mielessä ole yksinomaan kansallista, vaan se tehdään tietysti parhaiden yliopistojen välillä ja yhteistyössä, myös esimerkiksi yliopistosairaaloidenkin välillä, rajojen yli.

Tässä esityksessä on luotu tietoturvallisuudelle kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä tiukat raamit, miten siinä toteutetaan riskiarviointi ja miten arvioidaan ne turvalliset käyt-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 79/2025 vp

töympäristöt, jolloin ylläpitäjänä voisi esimerkiksi olla tunnettu, maineikas ulkomainen yliopisto tai yliopistosairaala. Eli tämä riski arvioidaan aina silloin kun puhutaan ulkomaisista käyttöympäristöistä, jokaisen tutkimushankkeen kohdalla erikseen.

Tässä kysyttiin myöskin siitä, että miksi tämä esitys nyt eikä ehkä odotettaisi sitä tulevaa eurooppalaista terveystietoavaruutta, eli tätä EHDS-sääntelyä. Suomella on itse asiassa siihen liittyen ollut isoja huolia, ja me olemme myös jo vastustaneet osittain näitä esitettyjä eurooppalaisia sääntelyratkaisuja siitä syystä, että meillä on tämä omakohtainen kokemus. Olemme pyrkineet yhdessä muun muassa Tanskan kanssa viestimään siitä, ettei kannata toteuttaa niitä samoja virheitä, että tehdään liian monimutkaista ja liian hankalaa, kun tavoite on ihan päinvastoin. Meillä oli ehdottomasti se lähtökohta, että me emme voi jäädä odottamaan sitä vaan pyritään tuomaan näitä korjauksia, mitkä mahdollistaisivat tutkimusta mahdollisimman nopeasti.

Mutta tämä ei ole ainoa, mitä meidän pitää tehdä, vaan jatkovaiheet ovat ihan välttämättömiä. Esimerkiksi Uudenmaan tietojohdamisesta on jo valmistelu käynnissä, ja se on tarkoitus antaa osana toista hallituksen esitystä lähiaikoina. Sitten laajasti käymme läpi myöskin tätä muuta tutkimuslainsäädäntöä. Eli kun terveystietojen käyttöähän säädellään monien lakien kautta, mikä on ongelmallista ja haastavaa myöskin soveltaa tuolla tutkijakentällä, niin käymme läpi koko tämän tutkimuksen lainsäädännön selkeyttämisen. Se on vaativa työ, mutta sitä tehdään niin, että meillä on tavoitteena antaa seuraava hallituksen esitys tästä ensi keväänä. Eli jatkoa seuraa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.